

Kari Kurkela

Mietteitä luovasta oivalluksesta psykoterapeutin työssä – Maailma, O ja psykoterapian *poiesis*

Wilfred Bion pureutuu kirjoituksissaan psykoanalyttisen työskentelyn perusteisiin ehkä syvemmin kuin kukaan ennen häntä. Hän kysyy, mikä psykoanalyttisen tutkimisen perimmäinen kohde on ja miten siitä voi saada tietoa. Tämän myötä hän kohtaa tieteenfilosofian keskeiset haasteet – joutuu jopa pohtimaan sitäkin, miten mystikko kohtaa perimmäisen totuuden. Bionin pohdinnoilla on ollut suuri merkitys psykoanalyysin nykytilaan. Kirjoituksessani hahmottelen Bionin ajatusten seurassa vastauksia seuravanlaisiin kysymyksiin: Mitä on psykoanalyttinen tieto? Mistä psykoanalyttinen ymmärrys kumpuaa? Mitä luova oivallus on psykoanalyttisessä työskentelyssä? Miten psykoterapeutti voi auttaa ihmistä ymmärtämään itseään?¹

Kirjoitus koostuu neljästä luvusta. Luku 1 ”Maailman synty” keskittyy ihmisen Maailma-käsitteen hahmottamiseen. Siinä esitän ajatuksen meille tuntemattomasta perimmäisestä todellisuudesta ja sen hahmottumisesta jäsentyneenä Maailmana. Luvussa 2 ”Bionin O ja K-linkki” tarkastelen sitä, miten Bion luo psykoanalyttista teoriaa perimmäisen olemisen hahmottomuudesta, ja miettii, miten tässä asetelmassa voisi kehkeytyä psykoanalyttista ymmärrystä. Luvussa 3 ”Poiesis ja uneksunta” esitän ajatuksen poieettisesta asenteesta psykoanalyttisen luovuuden olennaisena tekijänä. Siirryn siis lähemmäksi psykoanalyttisen käytännön kysymyksiä. Luku 4 ”Psykoterapeutina oleminen” tuo edellä esitetyt mietteet vielä lähemmäksi psykoanalyttista käytäntöä.

LUKU 1: MAAILMAN SYNTY

... maailma, joka syvin, tummin vesin
nous yöstä muodottoman tyhjyyden!

John Milton (1608–1674)²

Oivallus: pimeästä valoon

Erotettuaan valon pimeästä luomiskertomuksen Jumala erotti maan ja meren toisistaan. Autioon ja tyhjään maailmaan ilmaantui yksityiskohtia: aurinko ja kuu, kasveja ja hedelmäpuita, suurempia ja pienempiä eläimiä. Ja vielä luojansa oma kuva, ihminen.

Luomiskertomus viittaa konkreettisen maailman luomiseen. Allegorisesti se kertoo ih-

misen Maailman jäsentymisestä hänen mieleensä: hahmotuksen syntymisestä, tiedon kasvusta, heräävästä tietoisuudesta.

Oivallus laajentaa valon piiriä
Mutta myös tietoisuutta siitä
Ettemme tiedä.
Pimeän ja valon rajalla
Maailmat nousevat.

Ulottuvassa valossa ymmärtää
Pimeän valtavuuden.

Valo ja syvät vedet liittyvät myös kalevalaisen maailman syntyyn. Ilmatar, Väinämöisen äiti, eleli autiolla maalla mutta koki syvää kaipausta. Hän päätti hypätä mereen – josko se toisi jonkinlaisen ratkaisun. Ja toihan se: intohimoisesti myrskyvä meri hedelmöitti hänet. Seitsemän vuoden jälkeen raskaus alkoi käydä sietämättömäksi. Ilman impi nosti polvensa veden ylle, sotka muni siihen seitsemän munaa, kuusi kultaista ja yhden rautaisen. Ilmatar hermostui sotkan pitkittyneeseen hautomiseen ja heilautti polveaan. Munat vierähtivät mereen ja menivät rikki. Osasista syntyivät taivas ja maa, aurinko ja kuu, tähdet ja pilvet.

Ilmattaren tarinan myötä luovuuden kuvaan ilmaantuu myös muna. Alkumuna on tyypillinen elementti monissa maailman syntyä koskevis- sa uskomuksissa.

Muna *on* – itseensä sulkeutunut, salaperäinen, kätkevä. Se kuitenkin sisältää moninaisuuden mahdollisuuden. Täydellisyyden kuoren täytyy rikkoutua, jotta sen osaset voisivat ilmetä moninaisuutena.

Avaavaan jäsentymiseen viittaa myös analyysisana. Analyysi lienee alun perin tarkoittanut toimenpidettä, jossa teurastetun eläimen vatsa avataan ja sen sisäelimet eritellään. Analyysi on näin myös munan kätkeytyneisyyden avaavaa tutkimista. Löydetyistä osasista rakentuva Maailma on silloin synteesi.

Todellinen sinänsä ja Maailma. Ajattelu ja kieli

Ihmisen Maailman luominen kiteyttämällä tuntematonta, jäsentymätöntä kuuseksi, sinuksi ja minuksi, kivuiksi, ahdistukseksi, mieleksi, yliminäksi, vastaa sitä, kuinka Raamatussa, Kalevalassa ja vastaavissa luomiskertomuksissa maailma eriytyy jakamattomasta kokonaisuudesta – pimeydestä, merestä, alkumunasta. Viittaaan nyt tuohon suureen, tuntemattomaan termillä *todellinen-sinänsä*.

Todellinen-sinänsä jää artikuloitumattomassa olemisessaan, sellaisuudessaan, käsityskymme ulottumattomiin.³

Maailma, niin kuin sen tässä ymmärrän, koostuu käsitteistä, käsityksistä ja niihin liittyvistä rationaalisisista, epärationaalisisista ja emotionaalisisista suhteista. Tai toisin: ihmisen Maailma on uskomusten synteesi – käsitys- ja tuntemiskokonaisuus, jonka oletetaan muodostuneen jonkinlaisesta kosketuksesta todelliseen-sinänsä.

Kieli on keskeinen osa Maailmaa. Se ilmentää, ylläpitää ja muovaa sitä.

Kielellinen vuorovaikutus tapahtuu sen myötä, mitä sanotaan, mutta myös sen myötä, miten sanotaan.

Ihmisen Maailma:
Yhteinen uskomus todellisesta-sinänsä
Yhteinen elämäntapa
– ja kuitenkin jokaisella omansa.

Ajattelu:
Vaeltelua ihmisen Maailmassa
Vanhoja polkuja tallaten
Uusia avaten
Vaikeita hyläten.

Tunteet, tunteminen:
Risteyksiä
Vastaantulijoita
Kohtaamisia, jännitteitä
– Valintoja.

Erityinen sovellus ihmisen Maailmasta on tieteellinen maailmankuva (tieteen Maailma). Tieteen kieli pyrkii olemaan mahdollisimman yksiselitteisesti ja kattavasti tieteen Maailma. Tieteen Maailmassa kavahdetaan hämääriä hahmotuksellisia abstraktioita, fantasioita, valheellisia käsityksiä, ristiriitaisuuksia, kielellistä monimerkityksellisyyttä, aukkoja, sulkeutuneita saarekkeita.

Toisin on ihmisen Maailmassa. Siellä eletään monenlaisen ystävyuden ja avunannon suloisessa sekamelskassa. Etsitään yhteyksiä ja myös eristäydytään, kun siltä tuntuu. Vaihdetaan paikkaa ja esiinnyttään eri rooleissa. Kieli pysyy tässä mukana ja heittäytyy vallattomaksi.⁴

Ihmisen Maailma:

eloisa, epäselvä, mutkikas ja muuttuvainen.

Aina ei kerrota siitä, mistä puhutaan.

Aina ei puhuta siitä, mistä kerrotaan.

Ihminen on todellista-sinänsä – tuntematon

Ihminen on Maailmaa – tunnettu, uskomuksia

Ihminen on kieltä – Maailmassa kerrottu.

Pohjimmiltaan psykoanalyttinen sukellus on mahdollinen, koska ihminen on kieltä, Maailmaa ja todellista-sinänsä.

Todellinen-sinällään – sellaisuudessaan tavoittamaton, rajaton – on luovuuden perimmäinen lähde, ainoa, josta voi luoda todella uutta Maailmaamme. Se on pimeä, syvä, hedelmällinen alkumeri, jolla on potentiaalia ilmetä yönä ja päivänä, maana, lintuna ja hedelmäpuuna; tai kuin muna, josta voi artikuloitua taivas, taivaankappaleet, maa ja sen olennot.

Miten voin olla yhteydessä johonkin, jota ei voi tavoittaa?

LUKU 2: BIONIN O JA K-LINKKI

Näiden äärettömien avaruuksien ikuinen hiljaisuus kauhistuttaa minua.

Blaise Pascal (1623–1662)⁵

O

Psykoanalyysin alkuajoista asti on pohdittu todellisuuden piirtymistä ihmisen mieleen. Pohdinta koskee siis Maailman syntyä. Tässä yhteydessä käyttöön ovat tulleet muun muassa englannin *presentation*, *representation* ja ranskan *figurabilité*. Suomen kielessä käytetään yleensä *representaatio*-termiä.⁶

Mieleen ilmaantumiseen kuuluvat myös sellaiset ilmiöt kuten tunteet, unet ja niiden kehkeytyminen, muistaminen sekä mielen tietoiset ja ei-tietoiset sisällöt. Lopulta päädytään somaattisen ja psyykkisen rajalle – vietteihin, protomentaaliseen, pre-psykkiseen.⁷

Bion pyrki pitämään oman teoreettisen käsitteistönsä suhteellisen avoimena. Tällaisesta määritelmällisestä avoimuudesta yksi esimerkki on Bionin O. Mikä on O? Monet ovat kommentoineet ja eri tavoin ymmärtäneet sitä. Bion itsekin luonnehtii käsitettään eri tavoin. Yhteistä luonnehdinnoissa on se, että kyse on jostain perimmäisestä (engl. *origin*), kaiken lähtökohdasta (*origo*). Rajaan tässä O:n siten, että se koskee nimenomaan ihmisen olemista sellaisuudessaan – sitä, mitä ja miten ihminen on (pre)mentaalisenä olentona kaikessa arvoitukseellisuudessaan. Voisimme sanoa, että O on *ihmisen persoonallisuuden ei-tiedetty oleminen-sinänsä*.⁸

O:ta – ihmisen olemista sellaisuudessaan – ei voi tietää. Bion toteaa, että O:n tietäminen on yhtä mahdotonta kuin se, että laulaisi perunoita.

Bion toteaa kategorisesti, että O ei ole aistein havaittavissa – katsomalla, kuuntelemalla, haistamalla, maistamalla...

Terminä O haastaa psykoanalyttista työtä tekevän kunnioittamaan sitä tuntematonta, jonka äärellä hän yhä uudelleen on.

Voisiko O:ssa kuitenkin olla myös sellaisesta ei-tiedettyä, josta voisi tulla tiedettyä? Tämä on itse asiassa tämän artikkelin keskeinen kysy-

mys: jos O:ta ei voi havaita aistein eikä tietää, miten sen voisi kohdata?

Vastausta voi lähteä etsimään eri suunnista. Esimerkiksi, mitä on tietäminen? Missä määrin tietäminen ja totuus liittyvät toisiinsa? Tai: voimmeko määrittellä O:n niin, että kysymys katoaa?

O:sta tiedoksi muuntautumisen haasteesta

Edellä yritin luoda jonkinlaista allegorista pohjaa Bionin O-käsitteelle. Luonnehdin O:ta ei-tiedetyksi. Tässä mielessä se on todellista-sinänsä, pohjatonta pimeyttä, ääretöntä meriä, itseensä sulkeutunut muna, tietokykyimme ulottumattomissa. Tällaisena se on Kantin olio-sinänsä (*das Ding an sich*). Tämän käsityksen mukaan emme kohtaa todellista-sinänsä sellaisena kuin se "oikeasti on", vaan sellaisena kuin se meille näyttäytyy käsityskykymme rajoissa. Mikä on tämän "näyttäytymisen" luonne?

O:ta koskevat luonnehdinnat kertovat siitä, miten O:ta joutuu paradoksaalisesti lähestymään: O transsendentissa olemisessaan ei "ole" ei-tiedetyn tai ei-tiedostetun alue, se ei "ole" todellista-sinänsä, se ei "ole" pimeys, ääretön meri tai muna. Mutta Maailmastamme käsin tarjoutuu kielellinen mahdollisuus luonnehtia sitä noin. Se voi näyttää, vaikuttaa jonkinlaiselta, vaikka ei voi tietää tai sanoa, mitä se "on".

Voisiko O:ta pyrkiä lähestymään erilaisten Maailmaamme sisältyvien mielikuvien kautta?

Kun sanon:

"O on ihmisen oleminen, sellaisuudessaan tavoittamattomaksi jäävä"

Voisin vain todeta:

"Tässä on Maailmani raja. Tässä on kieleni raja.

Tässä on tietämiseni raja."

Onko puhe O:sta siis valhetta?

Onko ihminen minulle valhe?

Vai tarina?

Uneksuntani tulos?

On edelleen kysyttävä: Voimmeko mitenkään olla yhteydessä O:hon? Voimmeko oikeasti ymmärtää ihmistä? Voiko ihminen ymmärtää itseään?

O:n ja Maailman hämärästä suhteesta

Kysyn siis edelleen: vaikka O on tuntematon, voisiko sitä siis kuitenkin lähestyä? Voiko ihmisen mentaalista perusolemisen muodostaa luotettavasti käsitteellisiä yksiköitä – ajatuksia, tietoa – Maailmaamme? Mallintaa sitä, (re)produsoida, (re)presentoida, figuroida sitä?

Todellisen-sinänsä ymmärtämiseen on pyritty jo pitkään, niin kuin myös tämän kirjoituksen alun mytologiat todistavat. Samaan pyrkii myös tiede aistihavaintoihin nojautuen ja omia metodejaan soveltaen. Bionin mukaan psykoanalyttinen O:n lähestyminen ei kuitenkaan nojaudu aistihavaintoihin. Onko psykoanalyysi kuitenkin tieteellinen vai ehkä jokin muu – ehkä taiteellinen – metodi tavoitella O:ta?⁹

Jos tiede on onnistunut omissa pyrkimyksissään jotakuinkin uskottavasti, ehkä siihen kykenee myös psykoanalyttinen ymmärtäminen O:ta koskevissa pyrkimyksissään? Emme ehkä ole aivan voimattomia O:n edessä – onhan mahdollista keittää, kuoria ja syödä perunoita, vaikka emme voikaan niitä laulaa?

Kuitenkin:

Vanhat viisaat sanoivat

Älä erehdy luulemaan

kuuta osoittavaa sormea kuuksi.

Jokaisella on oma olemisensa. Minun O:ni on olemiseni sellaisuudessaan. Tutkiessani tuota todellista itseäni...

Olen kuin norsua tutkivat sokeat miehet.

Tunnustelen kärsää

tunnustelen jalkaa

tunnustelen korvanlehteä.

Olen käärmemäinen,
pylväsmäinen
lehtimäinen.

Sitäkö olen?
Sekö on totuus?

Onko jokin vaikutelma norsusta oikea tai väärä? Vastaavasti: voimmeko koskaan tietää, onko käsityksemme O:sta – toisen tai omasta ei-tiedetystä olemisesta – oikea? Voiko tällaista edes kysyä?

Valheen, väärän vaikutelman tai ymmärtämättömyyden mahdollisuudesta on kyse erityisesti, jos transformaation luonne O:sta Maailmaan on tuntematon. Siksi erityisen tärkeää on tutkia sitä.

Sivuhypyä tietämisen ja totuuden filosofiaan

Tieto. Perinteisesti tieto on määritelty seuraavasti: tieto = tosi + oikeutettu uskomus. Vaikuttaa järkevältä. Ongelmia kuitenkin ilmenee nopeasti.

Totuus. Tavanomaisinta käsitystä totuudesta kutsutaan totuuden korrespondenssiteoriaksi. Siinä totuus ymmärretään vastaavuutena väitelauseen merkityksenään ilmaiseman asiantilan ja puheena olevan asiantilan välillä. Niinpä lause ”Mirri-kissa kävelee katolla” on tosi, jos Mirri todellakin kävelee katolla. Mutta mistä tiedämme, että on todella olemassa Mirri, joka vieläpä kävelee katolla? Emme voi sanoa, että tuo lause on totta, jos emme jo ole ikään kuin päättäneet, että Maailmassamme on olemassa Mirri, katto ja käveleminen ja että ne yhdistyvät lauseen kuvaamalla tavalla tässä Maailmassa. Totuuden korrespondenssiteoria liittyy näin Maailmaan jo jäsenytyneiden asiointilojen tietämiseen ja ei-tietämiseen. Suhteessa O:hon meillä ei määritelmän mukaan ole tällaista mahdollisuutta.¹⁰

Pitää olla vertailukohde, jos haluaa verrata.

Ongelma on siis tämä. Jos vertailukohde on O, joka ei ole meidän havaittavissamme, mi-

ten siihen voi mitään verrata? Jos siis väitän jotain O:sta, en voi tarkistaa väitteeni totuutta (totuuden korrespondenssiteorian tarkoittamassa mielessä) vertaamalla sanottua O:hon.

Oikeutettu uskomus. Ongelmia ilmaantuu lisää, kun pitäisi määritellä tiedon toinen määräävä tekijä, eli se, mitä ovat uskomus ja sen oikeutus (perusteltavuus). Millainen on oikeutettu uskomus ja miten se eroaa muista uskomuksista? Perustuuko se uskoon, että havaitseminen on ongelmatonta, vai nojautummeko jonkinlaiseen ”sisäiseen” vaikutelmaan vai mihin? Vaikea kysymys. Descartes tuli siihen tulokseen, että kykenemme muodostamaan tosia ideoita ulkomaailmasta vain Jumalan armosta, koska Hän hyvydessään sallii sen meille. Tässä joudutaan uskon alueelle. Miten sitten silloin, kun pitäisi muodostaa tosi ja oikeutettu uskomus toisen ihmisen mielestä, joka jo ilmaisuna viittaa sangen abstraktiin ilmiöön?

Tietoteorian vaikeasti vastattaviin peruskysymyksiin on yritetty löytää monia ratkaisuja. Koko lähtöasetelmasta on myös joiltain osin pyritty eroon. Esimerkiksi Heidegger uransa alkupuolella ja Wittgenstein myöhäisemmässä filosofiassaan päätyivät, ilmeisesti toisistaan tietämättä, keskenään hyvin samankaltaisiin johtopäätöksiin. Heidän ajattelussaan keskeiseksi nousee – Heideggerilla olemiseen yleensä ja Wittgensteinilla kielellisyyteen ja elämäntapaan liittyvä – tilannekohtainen ymmärrys, eli se, miten jokin yksityiskohta asettuu laajempaan kokonaisuuteen. Tämä laajempi kokonaisuus määrittää siis sen, millaisen merkityksen kyseessä oleva asia tai ilmaisu saa.¹¹

Vastaavasti amerikkalaisen pragmatismen perinteestä (James, Peirce, Dewey) ponnistava Richard Rorty näyttää korvaavan metafyyssisen totuuden käsitteen kontekstuaalisesti määntyvän tavoitteen idealla: on kysyttävä, mikä onärkevintä kyseessä olevan tavoitteen saavuttamisessa. Näin ajatellen tieto olisi oikeutettu uskomus, ja sen oikeutus määntyisi suhteessa asetettuun tavoitteeseen.¹²

Totuuden ja tietämisen haasteesta psykoanalyttisessa työssä

O:n käsitteelle nojautuvassa psykoanalyttisessä ajattelussa emme voi nojautua totuuden korrespondenssiteoriaan. Syy tähän on edellä mainittu yleisempi korrespondenssiteoriaan liittyvä ongelma. Ei ole mitään, mihin O:ta koskevaa lausetta voisi järkevästi verrata. On vain tuo kuvitteellinen protomentaaliseen ja somaattiseen sulautuva alkumeri, joka sellaisuudessaan jää meidän ulottumattomiin.

Kuitenkin uskomme ja toivomme, että se, mitä sanomme ikään kuin O:sta (ihmisen itseensä sulkeutuvista persoonallisuuden perusteista), on tai voisi olla perusteltua ja uskottavaa.

Tämä asettaa psykoanalyttikon ja psykoterapeutin mielenkiintoiseen asemaan. Mikä on hänen roolinsa, funktionsa, psykoterapeuttisessa työssä, jos se ymmärretään – kuten Bion ajatteli – O:n, ihmisen mentaalisen olemistavan, totuudellisenä hahmottamisena? Ja jos – kuten Bion toteaa – totuus on mielelle vahvistavaa ja tarpeellista ravintoa siinä missä ruoka ruumiille. Ja jos psykoanalyttisessa terapiassa siksi pyritään totuuden äärelle?

Meidän on ymmärrettävä totuus jotenkin – mutta ei sen tavanomaisimmissa muodoissa.

Bion viittaa luottamukseen (engl. *faith*) yleisenä tieteen käsitteenä – tässä tapauksessa sisäisenä vakuuttuneisuutena siitä, että O:hon voi olla jonkinlaisessa yhteydessä psykoanalyttisessä kohtaamisessa. Descartesin ohella myös Bion siis päätyy luottamukseen, uskoon, tämän kiperän kysymyksen äärellä. Bionin tuotanto on keskeisiltä osin pyrkimystä varmistaa O:n ymmärtämisen mahdollisuus. Tähän hän pyrkii vahvistamalla psykoanalyttisen menetelmän teoreettista pohjaa.¹³

Bion joutui elämään saman paradoksin kanssa kuin muutkin tutkijat (ja hän oli siitä hyvin tietoinen): myöntämään, että periaatteessa emme voi tietää totuutta – ja samalla kuitenkin intuitiivisesti uskomaan, että voimme käytän-

nössä tietää. Päästäkseen pois ongelmasta tutkijat kai yleensä painottavat jälkimmäistä vaihtoehtoa. Filosofit eivät kuitenkaan ole voineet todistaa heidän uskoaan oikeaksi, vaikka ovat kovasti halunneet ja yrittäneet.¹⁴

Toinen O-käsitteeseen liittyvä haaste on se, ettemme Bionin mukaan voi nojautua aistihaivaintoihin tavoitellessamme toisen persoonallisuuden kätkeytyä puolia. Mielen sisältöjen tavoittaminen vaatii erilaista lähestymistapaa kuin esimerkiksi kiven tai solun tutkiminen.

Samaksi tulemisen tiede: *at-one-ment ja becoming O*

Miten tässä filosofisesti erityisen hämmäntävässä tilanteessa pitäisi sitten suhtautua psykoanalyttiseen tietoon? Luulenpa, että tämä oli Bionin ehkä pohjimmaisina mietinnän kohde. Eli se, missä määrin voidaan sanoa, että psykoanalyttiseen menetelmään perustuva väitelause/tulkinta/hypoteesi/vaikutelma/kokemus on tietoa, siis yhtä kuin tosi ja oikeutettu uskomus? – Vai olisiko lähde etsimään vastausta joltain toiselta suunnalta, kuten Heideggerin, Wittgensteinin tai Rortyn filosofioista, jotka kaikki suhtautuvat kriittisesti perinteiseen filosofiseen metodiin, erityisesti metafysiikkaan¹⁵?

Luulen, että Bion oli ajan ja paikan hengen mukaisesti ja lääkäriskoulutukseensa perustuen lähtökohtaisesti lähellä klassista brittiläistä empirismia ja luonnontieteellistä lähestymistapaa. Hän siis kuitenkin toteaa, että psykoanalyttinen tutkimus ei perustu aistimuksellisuuteen – toisin kuin luonnontieteet. Tämä ei kuitenkaan ole psykoanalyysin vaan tieteen ongelma, Bion jatkaa uhmakkaasti. Hän vaatii laajennusta tiede-käsitykseen ja siis näkee välttämättömäksi laajentaa tieteellistä katsantokantaa luonnontieteellisiä lähtökohtia avarammiksi. (Ks. Bion 1970, 88–89.)

Bion (mp.) nojautuu Platonin teoriaan ikuisista muodoista – sen mukaan meidän kohtamamme maailma ilmentää vain vajavaisesti noita ikuisia muotoja – ja vastaavaan kristilliseen dog-

maan. Hän olettaa vastaavanlaisen universaalien laadun (engl. *universal quality*) sellaisille ilmiöille kuin pelko, paniikki, rakkaus ja ahdistus. Näin ne perusolemukseltaan edustavat O:ta.

Psyykkisten ”ikuisten muotojen” tutkimiseen tarvitaan siis Bionin mukaan laajennettu tiedekäsitys. Se on tiede, joka ei kohdistu aisti-informaatioon (kuten havaittuun hengitystihyteen, kivun ilmaisuihin, tuntoon jne.) vaan joka on *a science of at-one-ment*. Tähän liittyy ilmaus *becoming O* (O:ksi tuleminen): psykoanalyttiseen kohtaamiseen pohjautuvaa tutkimusta harjoittavassa on tapahduttava todellinen olemisen muutos – joka ei ole tietämiseen vaan siis olemiseen liittyvää – ja jolle psykoanalyttisesti työskentelevän tulkinta perustuu. Eli Bion ilmeisesti oletti, että psykoanalyttisesti työskentelevän pitää elää, olla potilaan pelko, paniikki, rakkaus tai ahdistus, ennen kuin hän on saavuttanut asian ytimen.¹⁶

Tutkimustyössä (jonka kriteereihin Bion pyrki) on yleensä kaksi metodista haastetta: tutkimusaineiston (datan) hankintaan liittyvä ja sen analysointiin liittyvä. Bionin O-pohdiskelu koskee datan hankinnan metodiikkaa: miten tavoitamme sen ”raakadatan”, joka on oleellista psykoanalyttisessä tutkimuksessa ja jolle sen tulkinta perustuu? Ilman sitä tulkintamme rajoittuu aistihavainnoissa ilmenevään dataan, joka ei Bionille ole perustavaa laatua olevaa dataa psykoanalyysin kannalta.

Bion pohtii siksi mystikoidenkin pyrkimyksiä tavoittaa transsendentti, siis tietämiskykymme ulkopuolelle jäävä. Civitarese (2008, 1129) miettii Bionin innoittamana: jotta pääsisi yhteyteen O:n kanssa, pitäisikö annihiloida oma subjektius, mikä ehkä voisi tapahtua ”mystisessä ykseydessä” (*unio mystica*)?

Onko mystikon metodi ainoa metodi psykoanalyttikolle? Vai:

Unessako luon O:sta Maailmaani?
Mielikuvieni Maailmaa?
Käsitystäni ihmisestä?
Jotta olemisella olisi merkitys?

Halusta tietää, K-linkki

Tietämisen pyrkimys, tietämisen halu – tarve olla tilassa, jossa pyritään tietämiseen – siis eräänlainen tietämisen vietti, on Bionin teorian yksi tärkeä käsite. Bion viittaa tähän termillä *K-linkki*. Se on olemista tietoa tavoittelevassa tilassa. K-linkki on Bionille tunneyhteys. Sen ohella Bion hahmottaa myös rakkautellisuuden (L) ja vihan (H) tunneyhteydet.¹⁷ Bion olettaa, että psykoanalyttisessä tutkimuksessa tarvitaan nimenomaan K-linkkiä.

Jos suhde O:hon on psykoanalyttista datan hankintaa (analyysi), on sen ymmärtäminen osana Maailmaa datan tulkitsemista (synteesi). K-linkki on se asenne, tunneyhteys, pyrkimys, jolle tämä prosessi perustuu.

Tietämiseen pyrkiminen edellyttää poissaolon herättämän psyykkisen kivun hyväksymistä (siis eräänlaista masokismia). Aina sitä ei kestä. Olemme näin luontaisesti taipuvaisia psykoottisuuteen: tietämisen rakenteiden ja silloin myös käsitteellisen ajattelun – siis Maailman ja siellä kuljeskelun – defensiiviseen manipulointiin tai hajottamiseen, mikä voi tuottaa jopa loistavan kaikkietävyuden kokemuksen, vaikka kyse olisikin illuusiosta¹⁸. Kun tanakasti haukkaamme tiedon puun kirpeää omenaa, vaihdamme psykoosin masokismiin – kaikkietävyuden tietämättömyyteen. Luopuessamme Paratiisista saamme K-tunneyhteyden myötä vähitellen Maailman ja ajatukset korvaukseksi ja pakopaikaksi.

Orastava tietäminen toisaalta helpottaa poissaolon tuskaa ja luo hallinnan tunnetta. Tiedon vähittäinen kasvu – eli Maailman jatkuva kutoutuminen – on näin mielipahan ja mielihyvän vuorottelua. Tämä koskee ilmeisesti kaikkea aitoa luovuutta. Myös psykoanalyttiseen terapiaan kuuluu tietty altistuminen ahdistukselle – ja tämä koskee molempia osapuolia.

Maailma perustuu äidin huolenpidon siedetylle hetkelliselle poissaololle, puutteen kokemukselle. Maailma rakentuu näin negatiolle. Todellinen-sinänsä ja O ovat Maailmasta pois-

sa olemista. K-linkin myötä Maailma ajatukseen on turva tuota totaalista negaatiota vastaan.¹⁹

* * *

Näin olemme päässeet kirjoitukseni ensimmäisen ja toisen luvun loppuun. Niissä olen miettinyt Bionin ajatusten inspiroimana, millaisen asian kanssa ehkä olemme pohjimmiltaan tekemisissä psykoanalyttisessa työskentelyssä. Keskeiseksi nousee O:n käsite aistihavainnon ja siitä seuraavan tietämisen ulkopuolelle sulkeutuvana olemisena. Olen myös miettinyt, miten tuota O-olemista voisi kuitenkin lähestyä. Vihjasin yllä, löytyisikö unista jonkinlainen selityspohja psykoanalyttiselle kohtaamiselle, jota Bion kuvaa käsitteillä *at-one-ment* ja *becoming O*. Seuraavaksi tarkennan tätä ajatusta ja lähestyn muutenkin psykoanalyttisen toiminnan käytännönläheisempiä kysymyksiä edellä puheena olleen valossa.

OSA 3: POIESIS JA UNEKSUNTA

Äärettömien maailmojen rannalla lapset kohtaavat.

Rabindranath Tagore (1861–1941)²⁰

Tunteet ovat sikäli harvinainen ilmiö, että analyytikolla on ylellinen mahdollisuus suhtautua niihin tosiasioina.

Wilfred R. Bion (1976)²¹

Uni, emootio, ajatus

Siirryn nyt Bionin ajattelun tulkitsemisesta pohdintaan, joka rakentuu edellä esitetylle. Hyödynnän samalla joitain ideoita, joita Bionin ajattelun pohjalta Italiassa ovat kehittäneet muun muassa Antonio Ferro ja Giuseppe Civitarese. Vastaavaa ajattelua edustaa myös Thomas Ogden.

Uni on ilmeisesti alkuperäinen luova tapa ku-
toa Maailmaa itselleen. Näin ainakin tässä oletan. Tämä tarkoittaisi sitä, että on syytä suh-

tautua vakavasti uniin. En kuitenkaan tarkoita sitä, että unet olisivat esimerkiksi ennustuksia tai valmiita totuuksia. Unet johdattavat ei-vielä-tiedostettujen emootioiden äärelle. Unissa O:n raja haperoituu ja olemme ilmeisesti arkikoke-
musta lähempänä myös tunteiden protomen-
taalista, somaattista lähdeettä.

Unen myötä lähestyn
tunteiden syvää merta
Sen tuoksu, henkäys, suola
rajuus, viileys
koskettaa suljettuja silmiäni
Ja valtaa olemiseni.

Jotta ymmärtäisi asian laajakantoisuuden, on muistettava, että Bion oletti meidän näkevän unta myös valveilla, vaikka emme sitä välttämättä huomaa. Koska emme yleensä nuku psykoterapiassa, psykoanalyttisen kohtamisen kannalta on keskeistä myös se, millainen on suhteemme valvetilassa kokemiimme uniin.

Sukeltaisinko Ilmattarena alkumereen?
Palattuani rannalle
vaikenisinko
jotta valehtelisi kokemastani?

Ehkä kysyisin:
Sukelsinko... vai uneksinko sittenkin?
Ehkä vastaisin:
Uni on sukellus, sukellus uni.

Oletan, että tapahtumana *at-one-ment* – *becoming O* – ilmentää tuntemuksia, jotka ovat O:n huokoiselta raja-alueelta subjektivisoituvaa informaatiota.

Oleminen luo tunteen
Ja tunne tuntijan
tullakseen tunnetuksi.

Tuntija uneksuu
tunteesta unen.

Uni tarinoiden
Mitä on
olla oleva.

Unen tarina kätkee ajatuksen
Ja tuo ajatus luo ajattelijan
tullakseen ajatelluksi.

Kun ajatus sulautuu
Olemiseen
Se muuttaa olemista.

Oletan siis, että mahdollisimman välitöntä O-olemista ilmentävät, vielä ei-tiedostetut (proto)emootiot kurottautuvat tietynlaisuudessaan jo Maailmaa kohti: joku tuntee jotain, joka pohjimmiltaan lienee somaattista tietynlaisuutta. Tämä voi saada ilmaisunsa unikuvana.

Unet pyrkivät ilmentämään olemisen tietynlaisuutta. Ne kutovat siitä visioita, kuvia, tarinoita, kokemuksia – ja näin tuovat sitä kohti ajattelua ja tietoisuutta.

Uni on allegoria. Sen avaamiseen ajatuksiksi tarvitaan tulkitsija, joka ajattelee unen tiedostetuksi tulkinnaksi, ajatuksiksi. Jos ajatuksesta tulee osa elettyä olemista (sen sijaan että se rajoittuisi teoreettiseksi tiedoksi), sen vaikutus ylittää Maailman rajat, jolloin muutos laajemmassa O-olemisessa voi tapahtua.

Myös yhteinen *viipyleminen unen maisemissa*, O:n läheisyydessä, voi vaikuttaa O:hon. Emme tällöin puhu uneen kätkeyvästä ajatuksesta, mutta kuitenkin siitä puhumme – epäsuorasti, kätkeytyksi – niin kuin unet puhuvat.

Voimme siis terapeutteina pyrkiä sijoittamaan koetun psykoanalyttiseen teoreettiseen viitekehykseen (operoida Maailmassa). Tai voimme pysytellä O:n läheisyydessä ja näin jatkaa (valve)unta kutoen lisäulottuvuuksia yhdessä unen toisen näkijän tai terapiaryhmän kanssa. Näin (valve)unista tulee *yhteinen psykoanalyttinen valveuni* – yhteistä uneksuntaa²².

Yhteinen psykoanalyttinen valveuni ilmenee uneksuttuina eleinä, tunteina, ajatuksina, mielikuvina, tarinoina, ounasteluna. Erilaisten kokemusten mukaan voidaan kohdata visuaalisia, auditiivisia tai taktiilisia ”kuvia”, ”figuurreja”, representaatioita; impulsseja käyttäytyä

ehkä yllättävilläkin tavoilla; joskus vaikkapa merkityksen puutetta tai ajan pysähtymistä.²³ Tässä mielessä psykoanalyttinen kohtaaminen on yhteinen valveuni – se, mitä on yhteisesti tuotettu psykoanalyttiseen uneksunnan tilaan ja aikaan. Siksi italialaiset kollegat neuvovat kysymään: mitä tästä ajattelisin unena? Mitä tämä uni pyrkii kertomaan?

Poeettinen

Jos sanon:

Yksinäinen korppi lentää tummuudessa illassa.

kerron kokemuksen. Mutta kuinka paljon samalla jätän sanomatta tuosta olemisen kokemuksesta?

O-nko kesä vai talvi?
O-lenko metsässä, pellolla vai missä?
O-nko taivas pilvessä vai kirkas?
O-nko ehkä muita lintuja liikkeellä?
O-lenko yksin vai o-nko muitakin paikalla?
O-lenko surullinen, iloinen vai millä mielellä?

Lauseessa käsitteellistyy olemisen erityisyydestä kapea siivu; tilanteeseen kuuluu enemmän kuin on sanottu. Lauseetta ympäröi ei-tiedetty, ei-tiedostettu, syvien ja tummien vesien äärettömyys.

Lauseen ympärillä on kuvatun lisäksi eräänlainen merkityksellinen välialue. Kutsun sitä kielen *poeettiseksi* ulottuvuudeksi. Korppilause – luettaessa se poeettisena ilmaisuna – voisi ehkä herättää ajatuksen yksinäisyydestä ja kaipuudesta, kertoa vanhenemisestä tai vaikkapa assosioitua elämässä selviytymiseen. Lause sisältää enemmän kuin eksplisiittisesti palastellun: lause kajastelee kätkeytyä merkityspotentiaalia.

Jotta voisin lähestyä korppilauseeseen kätkeytyvää poeettista potentiaalia, minun pitää asettautua lauseen tarjoamaan avarampaan dialogisuuteen, asennoitua poeettisesti.

Lauseen poeettinen sisältö ei avaudu sanojen perusmerkitysten ymmärtämisellä. On

avauduttava sen laajemmalle säteilylle. On hyväksyttävä poeettinen, luova asenne. Näin lauseelle avataan mahdollisuus laajempaan merkityksellisyyteen.

Poeettinen

Myös O:n ja Maailman raja-alueetta näyttäisi reunustavan kätketyn merkityspotentiaalain varjoisa vyöhyke ennen yön pimeyttä. Mukana on päivän ja yön ohella illan hämärä ja aamun sarastus. Kutsun tätä *poeettiseksi alueeksi*.²⁴

O:n varjoisan poeettisen vyöhykkeen idea on yleistys kielen poeettisesta merkitysulottuvuudesta. Poeettinen säteilee poeettista.

Poeettinen kutsuu aavistelemaan, se herättää intuition ja ymmärrystä tavoittelevan kysymisen.

Oletan, että tuolta aamun sarastuksen ja illan hämärän poeettiselta alueelta löytyy kaikenlaista psykoterapeuttia ja -analyttikkoa kiinnostavaa: tuntijaa etsiviä tunteita, esitiedettyä, esitiedostettua, lohkottua ja projisoitua tai torjuttua mielellistä tai mieleen pyrkivää. Ogden on tarjonnut ajatuksen ei-uneksituista unista, kesken jääneistä itkuista ja yöllisestä terrorista (engl. *undreamt dreams / interrupted cries / night terrors*), joita asianomainen ei kykene kohtaamaan. Bion on myös spekuloinut, voisiko jopa aikuisessa vaikuttaa jokin sellainen, jonka sikiönä on ehkä omalla tavallaan kokenut ja jota ei voi tavoittaa kielessä – (*sub-*) *thalamic fear*.

Poeettisella alueella operoivat myös unet. Unet ovat öisen mielemme runoutta. Kesken jääneet unet ovat katkenneita runoja, jotka haluavat eheytyä.

Jos ajattemme (Antonio Ferron ja kumppanien tavoin) psykoanalyttisen kohtaamisen *intersubjektivisten valveunien* näyttämöksi, kaikkea kohtaamisessa ilmenevää voi lähestyä uniaviestinä poeettiselta aamun sarastuksen ja illan hämärän alueelta.

Myös musiikki operoi poeettisella alueella. Musiikki on lähes täydellisesti implisiittistä vuorovaikutusta. Jos lähes väistämättä kuulemme Finlandiassa Suomen voitokkaan itsenäisyystaistelun, olemme kuulleet unen. Tanssikin voi olla usein musiikin myötä koettu sanaton, liikkeinä ilmenevä uni. Poeettisia ovat myös muut taiteet, kun ne operoivat tässä äärettömän ulapan hämärässä vuorovedessä.

Bionilla on hauska pohdinta, jossa hän hahmottelee eräänlaista ”tunteiden matematiikkaa”. Hän pohtii, millaisia uteliaisuutta tai torjuntaa herättäviä tunneviestejä (siis poeettisia merkityksiä) voisi liittyä seuravankaltaisiin numeraalisiin ilmaisuihin: ”Suurin osa ihmisistä... Tuhannet (miljoonat) eri puolilla maailmaa... Neljä tai viisi ihmistä... He odottivat viikkoja (kuukausia, vuosia)...” (Bion 1970, 90).

Poeettisen ja poeettisen logiikka on erilaista kuin esimerkiksi asiatekstissä. Ajattele vaikka runon syntaktista vallattomuutta tai sitä, miten unissa tapahtumat voivat edetä! Tai miten kieli voi kertoa – yleensä emotionaalisemmasta tai muuten kokemusläheisemmästä – kuin se mistä se pintatasolla puhuu. Po(i)eettiselle ominaista on rytmi, liike, rikkaus ja radikaali vapaus. Ne tihkuvat O:n rajamailta Maailmaankieleen rikkoen siellä rajoja ja aiheuttaen hämmennystä.²⁵ Po(i)eettinen ei niinkään pyri kertomaan asioita kuin välittämään olemista ja tulemistä.

Psyko terapeutille potilaan valehteleminenkin – ja muikin *acting out* ja *in* – voi tulla kohdatuksi poeettisesti, samoin kohtaamisessa koettu poissaolo ja puute. Kun potilas sanoo jotain, analyttisesti työskentelevä voi tuntea, miten sanottu liittyy poeettiseen. Poeettisella alueella liikkuva taiteilija luo kohtaamastaan teoksen. Siellä liikkuva psykoterapeutti kohdistaa luovuuksensa psykoterapeuttiseen suhteeseen O:na, tilanteen ei-tiedettyyn: O:n kokemiseen esimerkiksi kuvina tai muina aistisisältöinä ja sitten O:n käsitteellistämiseen ja sanallistamiseen.

Poeettinen otetaan vastaan poeettisella asenteella.

Poieettinen asenne on uppoutuvaa, uneksuvaa, eläytyvää, osallistuvaa, uteliasta, assosioivaa.

LUKU 4: PSYKOTERAPEUTTINA OLEMINEEN

Millainen oikein
on ihmismieli?
Kerron sen teille:
tuulen suhina kuvaan
piirretyissä männyissä.

Ikkyū (1394–1481)²⁶

Laajakaistainen vuorovaikutus

Psykoanalyttista psykoterapiaa tekevän terapeutin ammatilliseen arsenaaliin voi siis olettaa kuuluvan poieettinen asenne. Tämä uppoutuminen, eläytyvyys, osallistuminen, assosiointi on yksi puoli mielen salaisuuksia tutkailevaa K-linkkiä.

Psykoanalyttisesti toimiva terapeutti kykenee myös eksplisiittiseen käsitteelliseen prosessointiin, hän tuntee ja ymmärtää psykoanalyttista teoriaa ja muutenkin osaa yhdistellä tiedettyä. Hän kykenee transformoimaan poieettisesta noussutta Maailman käsitteelliskielelliseen kokonaisuuteen. Tämä on toinen puoli K-linkkiä.

Jos terapeutti pystyy vastaanottamaan asiakkaan olemista paitsi eksplisiittisenä pintainformaationa, myös ja ennen kaikkea implisiittisen vuorovaikutuksen poieettisella tasolla, hän suosii *laajakaistaiseen* vaikutetuksi tulemiseen.

Laajakaistainen vaikutetuksi tuleminen (siis poieettinen kohtaaminen) on rikkain ja hämmentävin K-linkki.

Vauva nojautuu poieettisuutta edellyttävään vuorovaikutukseen. Hän ei kykene sanomaan, mitä haluaa, pelkää. Hän viestittää asian poieettiselta tasolta, jolloin projektiivinen identifikaatio on keskeinen viestimisen tapa. Äiti kokee sen, missä mennään, nojautumalla poieettiseen vuorovaikutukseen.

Äiti voi kuitenkin soveltaa vauvan kanssa yhdessä elettyä myös käsitteelliseen tietämykseensä – tuoda vauvan ja äidin poieettista yhdessä olemista äidin Maailmaan. Tämän tuloksena hän kykenee kertomaan, mihin uskoo vauvan pyrkivän juuri nyt. Näin äidin kyvykkyys on laajakaistaista.

Mikä tuota vauvaa taas vaivaa!
Mikäs meitä nyt niin harmittaa?
Huomaa ero.

Laajakaistainen vuorovaikutus tuottaa heiluriliikkeen skitsoparanoidisen ja depressiivisen position välillä (Ps↔D): jotain ei tiedetä (ja se ahdistaa), ja sitten jotain tiedetään (D), kunnes taas huomataan, että ei-tiedettyä on edelleen (Ps) jne. Luulen, että edestakainen Ps↔D tavanomaisessa laajakaistaisessa vuorovaikutustilanteessa saattaa olla nopeaa mikrolleikkettä, joka jää helposti tiedostamatta – joskus ehkä epämääräistä ahdistusta.²⁷

Laajakaistainen vuorovaikutus ja siihen kuuluva poieettinen asennoituminen voivat tuottaa luovan asenteen. Meissä elää halu tavoitella sitä, vaikka siihen usein liittyy skitsoparanoidinen ahdistus – ja heilahdukset myös depressiivisen position vähemmän miellyttävälle reuna-alueille.

Uneksunta, kehkeytyminen, *negative capability*

Kuten sanottu, Bionin mukaan näemme unta myös valveilla ollessamme, vaikka emme sitä huomaa.

Päivällä emme näe tähtiä
Siellä ne kuitenkin ovat.

Unennäön ja valveajattelun keskinäinen vuorovaikutus on jatkuvaa mutta ei yleensä toisiinsa häiritsevää. Kuljemme Maailman valossa, mutta samalla O:n hämärillä rajamailla, vaikka emme sitä ehkä huomaa.

Jos valveilla ollessamme sallimme poieettisen, olemisen mahdollisuuksiin uppoavan kokemisen varjostaa käsitteellistä ajatteluamme,

olemme uneksunnan tilassa (englannin kielessä käytetään yleensä *dream*-sanaa, Bion käytti myös termejä *dream-work- α* , *waking dream thought* ja *reverie*). Käsittääkseni se voi olla myös kuulasta valppautta. Se on olemista poieettisella asenteella.

Bion viittaa poieettiseen kehkeytymiseen monin tavoin, muun muassa John Keatsin (1795–1821) termillä *negative capability*, *negatiivinen kyvykkyyks, viipyilevä lähestyminen*²⁸. Se tarkoittaa kykyä sietää epävarmuutta, mysteerejä ja epäilystä ilman ärtyisää pyrkimystä päätyä tosiasioihin ja järkevyyteen.

Houkutusena on päätyä muistamiseen, jommartamiseen, jo-tietämisen mielihyvään. Keatsin ja Bionin mainitsema viipyilevä lähestyminen ei onnistu, jos on kova pyrkimys pois poieettisesta avoinna olemisesta ja siihen ehkä liittyvästä Ps-ahdistuksesta.

Luova, poieettinen asenne edellyttää kykyä sietää tyhjää tilaa. Se on avaruutta uuden kehkeytymiselle.

Muusikon on siedettävä hiljaisuutta
Jotta hän voisi tehdä työnsä.

Psykoterapeutin on siedettävä tietämättömyyttä
Jotta hän voisi tehdä työnsä.

Psykoterapeutin poieettisuus olemisena

Tietoisuus-käsitteeseen sisältyy ainakin kaksi keskeistä aspektia. Toinen liittyy käsitteelliseen tietämiseen ja ajatteluun, toinen tajunnallisuuteen.

Poieettinen asenne, uneksunta, pyrkii tajunnallisuuteen ilman käsitteellistä tietämistä ja ajattelua: mielen asettumista, uppoutumista *leikkiin*, jonka sääntöjä ei vielä tunneta, arkiminän unohtamista... Ehkä emme tarvitse mystistä sulautumista?

Äärettömien maailmojen rannalla lapset kohtaavat.
Loputtoman taivaan liikkumattomuus päiden yllä,
levottomat vedet riehakkaina. Äärettömien maa-

ilmojen rannalla lapset kohtaavat huudellen ja tanssien.

He rakentavat hiekasta talojaan, he leikkivät tyhjiällä simpukankuorillaan. He kyhäävät veneitä kuivista lehdistä ja hymyillen uittavat niitä suunnattomien syvyyksien yllä. Lapsilla on leikkinsä äärettömien maailmojen rannalla.

Eivät he tiedä kuinka uida, eivät he tiedä kuinka heittää verkot veteen. Helmenkalastajat sukeltavat helmiään, kaupпамiehет luotsaavat laivojaan, lapset luovat kivenmuruista kekoja ja taas hajottavat ne. Eivät he etsi aarteita, eivät tiedä, kuinka heittää verkot veteen.²⁹

Poieettinen kohtaaminen edellyttää asettautumista – niin kuin asettaudutaan lukemaan romaania, katsomaan elokuvaa, musisoimaan, kuuntelemaan tai tanssimaan kaunis sävellys tai pelaamaan erä squashia. Asettaudumme leikkittodellisuuksiin³⁰, erilaisiin mahdollisiin maailmoin.

O:hon en pääse.
Tietämiseen en halua jäädä.
Siis leikin ja uneksun
sanattoman ja ei-tietämisen äärellä.

On luotettava olemisen hedelmällisyyteen.

Sienimetsällä:
Muutut metsäksi.
Löydät jotakin
Mitä et etsinytkään.

Avoinna olemisen sietämiseen tarvitaan *luottamusta*, että jotain tuolta pimeästä ilmenee aamun sarastuksessa. Bion viittaa tähän termillä *faith*. Kuten edellä on todettu, se on hänelle systemaattisen epäilyn ohella tieteellisen tutkimuksen alueelle kuuluva ilmiö: uskoa, että on olemassa perimmäinen todellinen (O) ja että sitä on mahdollista lähestyä.

Pari pohdintaa

Onko edellä esitetty vastaus siihen, miten Bion halusi laajentaa tiede-käsitystä? Hänhän tote-

si, että toisin kuin perinteinen luonnontiede, joka tarkastelee aistihavaintojen maailmaa, psykoanalyysi esittää tieteelle haasteen tarkastella aistitodellisuuden ulkopuolelle jäävää todellisuutta (mielen todellisuutta). Voiko tieteen Maailma sisällyttää itseensä sellaisia käsitteitä kuin uni ja leikki?

Voitaisiinko siis ajatella, että O (ihmisen oleminen psyykkisenä arvoituksena) ei kuitenkaan olisi täysin kaiken tarkastelun ulkopuolella ja että voisimme päästä tiettyyn totuutta sivuvaan näkemykseen sen luonteesta? Voisimmeko myös Rortyn pragmatistisen ajattelun mukaisesti puhua oikeutetusta uskomuksesta, jossa oikeutuksen uskomukselle antaa se pragmaattisesti hyvin relevantti havainto, että psykoanalyttisesti orientoituneen prosessin myötä ihmisen elämä voi tulla pitkäaikaisesti siedettävämmäksi, vähemmän psyykkistä ja usein fyysistäkin kärsimystä sisältäväksi, vapaammaksi ja luovemmaksi (ks. myös alaviite 9)?

Totuudellisuus vs. totuus

Se ei olisi totuus, mutta se olisi yhtä hyvä kuin totuus.³¹

Arthur Schopenhauer (1788–1860)

Se, mitä psykoterapeutina kokee aidossa poieettisessa rajallaolon kokemuksessa, aamun sarastuksessa, on *kokemuksellisesti totuudellista*.

Käytän totuudellisuus-termiä, koska nähdäkseeni kyse on oikeutetusta uskomuksesta – siis jostain muusta kuin totuudesta perinteisenä tieteenfilosofisena käsitteenä.

Luovassa tapahtumassa poieettisella vyöhykkeellä ilmenevä ilmentää totuudellisuutta *koettuna olemisena*.

Onko jokin sävellys mielestäsi surullinen?
Jos on, miten sen todistat?
Vetoat kokemukseesi.

Yksinäinen korppi lentää tummuvassa illassa...
Kertooko lause sinulle vanhenemisestä?

Jos kertoo
miten todistaa olevasi oikeassa?
Vetoat kokemukseesi

Osallistut, koet – olet.
Tässä et tiedolla pärjää.

Kokemisen prosessi
– uusi maisema.
Tietäminen
– vanha polku.

Tietäminen ... totuus
Kokemus – totuudellisuus.

Totuudellisuuden kokeminen ei ole impulsivisuutta tai mielivaltaa, se on sisäistä tunteista ja sitä seuraavaa vakuuttuneisuutta. Se on rehellistä, pyyteetöntä, kokonaisvaltaista, koherenttia, eettistä.

Tunto. Perusaisti?

Aito kokemus voi ilmentää totuudellisempaa olemista (O) kuin tieto totuutena. Sovellan tässä Bionin (1970, 49–51) esimerkkiä: jos psykoterapeutti tietää, että mies on naimisissa, mutta analyttisessä kohtaamisessa syntyy vahva tunne, että hän ei ole, tuohon sisäiseen vakuuttuneisuuteen (ja syntyneeseen ristiriitaan tiedon ja tuntemuksen välillä) kannattaa suhtautua vakavasti.

Psykoterapeutille niin sanotut tosiasiat sekä alan teoriat ja muu käsitteellinen tietäminen ovat tärkeitä. Kuitenkin potilaan aktuaalisessa, luovassa kohtaamisessa arvokasta voikin ehkä olla poieettinen asettautuminen, jolloin on vähin erin jättänyt taakseen teoriat, jo-tietämisen ja näihin liittyvän ylemmyyden ja turvallisuuden tunteet. Se voi olla portti suhteellisen luotettavasti ei-vielä-sanoitetun, ei-vielä-tiedetyn, ei-vielä-ajatellun, ei-vielä-uneksitun mutta totuudellisen olemisen äärelle.

Ajeeraako terapeutti?

Luotettavuutta päästä totuudellisen äärelle voi uhata terapiasuhdetta vahingoittavat psykote-

rapeutin impulssit. Miten terapeutti voi tietää, että hänen tapansa kokea potilaan kanssa tukee totuudellisen paljastumista eikä ole esimerkiksi harhaan johtavaa *ajeerausta* (*acting out*)? Tähän ei tietääkseni ole olemassa yksiselitteistä keinoa (edellä esillä olleiden lisäksi).

Levine (2018) muiden ohella on pohtinut asiaa ja toteaa, että sen erottaminen, onko kyseessä intersubjektiivinen toiminta, joka tuottaa potilaalle uuden representaation (engl. *an act of figurability*), vai nouseeko se analyytikon vastatransferenssitarpeesta, on kompleksinen ja vaikeasti vastattava kysymys. Hän nojautuu Greenin ja Donnetin ajatuksiin kirjoittaessaan, että joissain tapauksissa on parempi, että analyttikko toimii ja onnistuu näin tukemaan representaatioiden syntyä ja vahvistamaan potilaan kykyä viivästyttää suuraa toimintaa, kuin se, että hän varalta pidättäytyisi toimimasta.

Ehkä se, mitä terapeutti tulee tehneeksi tai sanoneeksi, voidaan joskus nähdä useammasta eri näkökulmasta, jopa ajeerauksena tai virheenä mutta toisaalta myös tekona, joka johtaa potilaan ei-representoidun transformoitumiseen representaatioksi? Terapeutin tiedostamattomasta nousevan toiminnan funktionaalinen, psykoanalyttinen arvo voidaan ehkä arvioida vasta jälkeenpäin. Ogden on kuvannut rohkeasti sitä, kuinka hyvinkin henkilökohtaiset analyytikon mielenliikkeet voivat avata portteja potilaan ymmärtämiseen (ks. alaviite 23).

Lienee myös kohtuullista sallia psykoterapeutille ja -analyttikollekin ajoittainen erehtymisen mahdollisuus? Mutta eettisestä pyrkimyksestä toimia potilaan parhaaksi ei voi lipsua. Se luo pohjan totuudellisuuden tavoittelulle.

Potilaan O, terapeutin O ja yhteinen läsnäolo

Psykoanalyttisessa kohtaamisessa terapeutti asettautuu uneksuvassa valppaudessaan potilaan O:n reunamille, poieettisen aamun sarastuksen alueelle. Hän on avoin sille

implisiittiselle, poieettiselle, joka vuorovaikutuksessa voi ilmetä.

Mukana on tietenkin myös terapeutin oma O.

Ja kun näin on, mukana on myös O, joka muodostuu potilaan O:sta ja terapeutin O:sta siltä osin kuin ne voivat olemisissaan olla yhteydessä keskenään. On siis kolme olemista, Op, Ot ja Opt.

Viimeksi mainittu – potilaan ja terapeutin yhteinen O (Opt) – on se, mihin alan kirjallisuudessa ymmärtääkseni viitataan, kun puhutaan yhteisestä aktuaalisesta olemisesta (Bion: *at-one-ment*). Siihen viitataan myös analyttisena kolmantena (Ogden: *analytic third*) ja analyttisena kenttänä (esim. Ferro ja Civitarese: *analytic field*).

Mielenkiintoinen on myös Or, eli ryhmän(ä) oleminen – *group-as-a-whole*. Ryhmäpsykoterapeutit ja -analyttikot puhuvat kokoryhmätulkintoista. Tällöin tärkeää on se, että ryhmäpsykoterapeutti tai -analyttikko voi uneksua ryhmän kanssa (Ort), mutta myös kykenee asettumaan analyttiseen funktioon eli tarkastelemaan ja prosessoimaan yhteistä unta kohti ajatusta ja kieltä – kohti Maailmaa.

Kun terapeutti pyrkii potilaan ymmärtämiseen, hän lähtökohtaisesti yrittää tavoitella potilaan olemisen tapaa (Op). Lähimmäksi sitä hän ehkä pääsee heidän yhteisessä olemisessaan (Opt), *myötäuneksunnassa*. Viime kädessä se tapahtuu terapeutin omassa aktuaalisessa olemisessa (Ot) koettavassa yhteisessä olemisessä (Opt/Ort). Tämä on tulkintani siitä, mitä Bion tarkoittaa, kun hän sanoo, että O:ta ei voi tietää; O:ksi tullaan.

Psykoanalyttinen psykoterapia on hedelmällinen jännite olemisen ja tietämisen välillä. Tätä jännitettä ilmentää myös K-linkki vietinomainena paineena: O ehkä pohjimmiltaan haluaa saada muodon, tulla kuulluksi. Ja Maailma haluaa vastata ulapalta kuuluvaan lauluun ja näin rikastaa itseään.

Tiivistelmää: Psykoterapeutin intuitio

– – vaikka kaikkiin mahdollisiin tieteen kysymyksiin olisikin vastattu, elämänongelmiamme ei olisi vielä edes sivuttu.

Ludwig Wittgenstein (1889–1951)³²

Bion tähdentää, kuinka mieli sisältöineen on olemukseltaan jotain, joka ei voi olla suoran aistihavainnon kohteena. Voimme havaita aistein mielen toiminnan vaikutuksia, mutta emme sitä itseään. Jos haluamme päästä ”mieleen sisään”, aistihavainnot eivät riitä. Tässä mielessä luonnontieteen tieteenfilosofia ihanteineen (kuten looginen positivismi, jonka perustaa luotiin *Tractatuksessa*) ei sellaisenaan sovellu esimerkiksi psykoterapeuttiseen tutkimiseen (niin kuin Bion ja myös Wittgenstein ymmärsi).

Psykoanalyttisesti toimiva terapeutti ei voi myöskään nojautua pelkästään potilaan puheen ”pintainformaatioon”, siis siihen, mikä on sanotun eksplisiittinen merkityssisältö – ”face value”. Näin päädytään siihen, mitä edellä olen kuvannut poieettiseksi asenteeksi ja mihin liittyy olennaisesti jokin sellainen, jota usein kutsutaan luovaksi *intuitioksi*.

Poieettinen syväinformaatio

Poieettisesti asennoituva psykoterapeutti kohtaa uneksunnan tuottamat ilmiöt lähtökohtaisesti tiedostamattomina ja esitietoisina – ehkä erehdyksinä näkemisessä tai kuulemisessa – mutta sitten myös tietoiselle mielelle nousevina, spontaanisti, ilman tietoista psykologisten käsitteiden ja loogisen päättelyn käyttöä. Bionin teorian pohjalta voi olettaa, että ne kertovat psykoanalyttisen suhteen luonteesta ja ovat siksi yhdessä synnytettyjä, yksilökohtaiset rajat ylittäviä.

Näin ajatellen se, mikä edellä kuvatulla tavalla nousee psykoanalyttista lähestymistä soveltavan psykoterapeutin tiedostamattomasta mielestä, voi edustaa osapuolten jakamaa olemista (Opt). Tällöin terapeutti voi, sanottamalla ja

tulkitsamalla omia kokemuksiaan (itselleen), tuoda esiin hypoteeseja myös potilaan tai ryhmän olemistavasta O:ssa tässä-ja-nyt. Hän ei siis sanoita yhteisiä unia sellaisenaan potilaalleen vaan johtaa niistä potilaan kokemista koskevia hypoteeseja.

Psykoterapeutti antaa yhteisestä kokemuksesta nouseville figuureille merkityksen tuomalla ne sanallisiksi kuvailuiksi, kommenteiksi, hypoteeseiksi, tulkinnoiksi, tarinoiksi. Ilman tätä intuitiivista kapasiteettia psykoterapeutti rajoittaa toimintansa jo-tiedettyyn, jo olemassa olevan Maailman tiedon soveltamiseen. Analytikoilla on tapana joskus kutsua tällaisia tulkintoja normitulkinnoiksi, oppikirjatulkinnoksi jne. Sellaisina ne voivat olla ihan päteviä, mutta niistä ehkä puuttuu se radikaalisuus, joka on ominaista poieettisesta nousevalle tulkinnalle.

Bion (1994, 313) kertoo, että hänellä oli visuaalinen mielikuva, mutta hän ei tiennyt, miten sen saisi muotoiluksi potilaalle: ” – – joten en sanonut mitään. Vähän ajan päästä potilas jatkoi, ja minä aloin tuottamaan jotain, joka vaikutti minusta olevan melko tavalla uskottavaa psykoanalyttista tulkintaa – –. Seuraavassa istunnossa näköjään [jälleen] tapoin aikaa tavanomaisesti hyväksyttävillä tulkinnoilla – –.” Lopulta Bion kuitenkin koki olevansa valmis muotoilemaan sen, minkä koki oleelliseksi asiassa.

Psykoanalyttinen intuitio perustuu tiedostamattoman spontaaniin toimintaan ilman Maailmassa tapahtuvaa, väliin tulevaa tietoista tiedon soveltamista ja päättelyä, aktiivista muistiin nojautumista, halua olla tietävä tms.³³ Tällaisena intuitio voidaan siis ymmärtää eräänlaiseksi, viime kädessä terapeutin sisäisiin tiloihin avautuvaksi aistiksi tai tajunnallisuudeksi. Tällainen intuition tuottama syväinformaatio *in statu nascendi* ei ole tietoa vaan välitöntä kokemista; tietona se edustaisi jo kielellis-käsitteellistä järjestelmää – Maailmaa.

Intuitiivista syväinformaatiota ei kuitenkaan voi ilmaista kielellisesti ennen kuin se on käsitteellistetty tiedoksi Maailmassa. Vasta kun

terapeutti palastelee intuitiiviselle tietoisuudelle tarjoutuneen olemisen kokonaisuuden psykoanalyttiseksi tiedoksi – auringoksi, kuuksi ja tähdiksi – hän integroi sitä oman ja potilaan Maailmoissa esiintyviin käsitteisiin ja niitä edustaviin ilmaisuihin.

* * *

Psykoanalyttisen psykoterapeutin luova asenne on Bionin ajatuksille perustuvassa psykoanalyttisessa ajattelussa pohjimmiltaan suostumusta laajakaistaiseen, kokonaisolemisesta nousevaan, poieettiseen, myötäuneksuvaan vuorovaikutukseen.

Siihen kuuluu luottamus siihen, että näin voidaan saada toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään laaja-alainen, syvä ja autenttinen yhteys ja päätyä totuudellisuuteen, joka on parasta, mitä potilaalle voi tarjota.

Asenteen käyttövoimana ovat vilpittömyys, toivo ja rakkaus – suostumus ottaa vastaan kaikki se, jolla potilas kokee tarpeelliseksi koskettaa psykoterapeutin mielen syviä kerroksia, ja jatkuva pyrkimys toimia potilaan parhaaksi.

Viitteet

¹Artikkeli on laajennettu versio alustuksesta Helsingin Psykoterapiayhdistys ry:n seminaarissa 10.2.2022. Se on myös jatkoa aiemmalle luovaa asennetta käsittelevälle artikkelilleni (Kurkela 2022). Kiitokset Esko Klemelälle monista innostavista keskusteluista artikkelin kirjoitustyön kuluessa.

²Teoksesta Milton, John: *Kadotettu paratiisi* (1933/2000).

³Tämä väite edustaa muun muassa Immanuel Kantin kriittisen idealismin perinnettä. Kantin vaikutus länsimaiseen filosofiaan ja laajemminkin ajatteluun on ollut merkittävä. Kuitenkaan kaikki filosofit eivät (tietenkään) ole hänen kanssaan kaikesta samaa mieltä.

⁴Psykoanalyttisesta näkökulmasta tämä eloisuus on kiinnostavaa. Esimerkiksi sellaiset ilmiöt kuin tiivistyminen, siirtymä ja metafora käyttävät hyväkseen mielen taipuisuutta ja kielen ottamia vapauksia.

⁵Teoksesta Pascal, Blaise: *Mietteitä*. Kirjoittajan käännös.

⁶Jos laajennetaan näkökulmaa, löytyy esimerkiksi sellaisia käsitteitä kuin kognitiivisen teorian *skeemat* ja neurotieteiden *assosiatiiviset neuraaliset verkostot*.

⁷Bionin teksteihin viitataan usein tässä yhteydessä. Aihetta käsitteleviä klassikkoja ovat myös muun muassa D. W. Winnicott, A. Green, H. Levine, T. H. Ogden, A. Ferro sekä C. Botella & S. Botella. Informatiivinen katsaus tästä aiheesta löytyy esimerkiksi teoksesta Levine ym. (2018).

⁸Bion (1970, 88–89) luonnehtii O:ta seuraavasti: ”– the ultimate reality of the personality”, ”– that aspect of the human personality that is concerned with the unknown and ultimately unknowable” ja ”– I use O to represent this central feature of every situation that the psycho-analyst has to meet”. Lisää ajatuksia O:sta, ks. Klemelä (2020).

⁹Koska emme valitun filosofisen näkökannan mukaan tavoita O:ta sellaisuudessaan, emme voi havaita siellä tapahtuneita muutoksia eikä aina sitäkään, mikä terapeutisessa prosessissa viime kädessä muutoksen aiheutti (jos sellainen yksittäinen tekijä sattuisi olemaan olemassa). Mutta voimme ehkä aistein havaita muutoksen seuraukset Maailmassa (kuten potilaan tunneilmaisuissa, ajattelussa, vuorovaikutuksessa ja muussa havaittavassa käyttäytymisessä).

¹⁰Korrespondenssiteorian ohella on esitetty myös muita totuuden määritelmiä, joita ei tässä ole mahdollista käsitellä. Myös niihin sisältyy omat ongelmansa. Ks. esim. Niiniluoto (1980, 118–120) ja Sampolahti (2007).

¹¹Ks. esim. Wittgenstein (1953/1981) ja Heidegger (1927/2000). Perusteellinen opastus aiheeseen, ks. Braver (2012).

¹²Tällainen tavoite voisi olla esimerkiksi yhteinen turvallinen elämä tai yhä laajemmalle ulottuva lojaalisuus ihmiskuntaa tai ylipäätään elämää kohtaan. Arvokasta tietoa olisi silloin se, joka kertoisi, miten tuollaisiin tavoitteisiin parhaiten pääsisimme. Ks. esim. Rorty (2021). Tätä ajatusta voi suoraan soveltaa psykoanalyttiseen terapiaan.

¹³Descartes lienee myös vaikuttanut Bionin systemaattisen epäilyn asenteeseen. Sen mukaan pyrkimys varmuuteen edellyttää kaiken mahdollisen, myös itsensä selvimältäkin tuntuvan, kriittistä kyseenalaistamista. Se, että luulee jo-tietävänsä, on sudenkuoppa, johon putoamista systemaattinen epäily asenteena pyrkii ehkäisemään.

¹⁴Tietoteorian ratkaisuyrityksistä enemmän kiinnostuneille tarjolla on valaiseva suomenkielinen johdatus aiheeseen, Lammenranta (2022).

¹⁵Tarkoitan metafysiikalla sellaisia näkökulmia, jotka olettavat, että on olemassa ajallis-avaruudellisen todellisuuden ja arkikokemuksen ylittäviä (transsendentteja) tekijöitä.

¹⁶” – I use O to represent this central feature of every situation that the psycho-analyst has to meet. With this he must be at one; with the evolution of this he must identify so that he can formulate it in an interpretation.” (Bion 1970, 88–89.) Teologiassa *atonement* tarkoittaa sovitusta, kun synnin myötä Jumalasta eroava ihminen pyrkii transsendenttiin yhteyteen. Kierkegaardin uskonnonfilosofiassa tämä suuntautuminen kohti transsendenttia Jumalaa tarkoittaa tulemistä (engl. *becoming*), johon liittyy omaksi itsekseksi (*self*) tuleminen ja kristityksi tuleminen (mikä jatkuvana tulemisena edellyttää kilvoittelua koko elämän ajan). Tällainen itseään tiedostava oleminen edellyttää mielen sisäänpäin kääntymistä (engl. *inwardness*) – kehitystä, joka eroaa ajasta etäännytetystä tietopohjaisesta reflektiosta (joka päinvastoin vierottaa Kierkegaardin tarkoittamasta sisäänpäin kääntyneestä itsensä tiedostamisesta). Vaikuttaa melko ilmeiseltä, että Bion tavalla tai toisella oli selvillä tämänsuuntaisesta ajattelusta, vaikka tiedossani ei ole, tunsiko hän juuri Kierkegaardin tuotantoa. Sen sijaan on mainintoja seuraavista uskonnonfilosofoista/mystikoista: Isaac Luria, Mestari Eckhart ja Ristin Johannes (Sandler 2005, s.v. Philosophy). Bion ei kuitenkaan pyrkinyt tekemään psykoanalyysistä teologiaa, uskontoa tai mystiikkaa vaan mahdollisesti sovelsi tällaisia aiemmin toisaalla kuvattuja psyykkisiä prosesseja psykoanalyytikon käyttöön. Bionin ajattelun ja uskonnon suhteesta, ks. myös Klemelä (2020, 99–102 ja 214).

¹⁷Tästä aiheesta enemmän ks. esim. Klemelä (2020, 229–234).

¹⁸Hallusinoosin tuottamisesta ajatuksen sijaan ks. esim. Bion (1970, 17).

¹⁹Munchin *Huuto*-taulun olento (Munch itse) on kokemaisillaan todellisen-sinänsä paljaana Maailman pehmentävän puskurin sulautuessa pois. Muut taulun hahmot elävät turvallisesti porvarillisessa Maailmassa (taulun alkuperäinen nimi olikin *Epätoivo*).

²⁰Teoksesta Tagore, Rabindranath: *Uhrilauluja*. Englannin kielestä kirjoittajan suomentama.

²¹Sitaatti esiintyy artikkelissa Limentani (1977). Kirjoittajan suomentama.

²²Palaan uneksuntaan käsitteenä vielä tuonnempana tässä artikkelissa.

²³Ogden (1994, 9) kertoo omista kokemuksistaan seuraavasti: ”Käytän Bionin *reverie*-termiä viittaamaan psykologisiin tiloihin, jotka heijastelevat selvästi ana-

lyytikon kykyä suhtautua aktiivisen vastaanottavaisesti analysandiin. Tämän ohella viittaa termillä myös sekulaiseen joukkoon psyykkisiä tiloja, jotka näyttävät heijastelevan analyytikon narsistista uppoutumista itseensä, hänen obsessiivisia ruminaatioitaan, päiväuniaan, seksuaalisia fantasioitaan ja niin edelleen.”

²⁴Filosofiassa *poiesis* viittaa prosessiin, jonka tuloksena alkaa olla olemassa jotain, jota ei aiemmin ollut. Etymologisesti *poiesis* juontuu kreikan kielen sanasta *ποίησις* (*poiēsis*), joka tarkoittaa luotua, tehtyä, runoa, runoutta. *Poiesis* ja *poietisuus* ovat siis samaa alkuperää, viittaavat johonkin, joka on luotu – niin kuin runo on.

²⁵Ks. myös Kristeva (1974/1985).

²⁶Teoksesta Ikkyū: *Riehaantunut pilvi ja Luurankouni* (2010).

²⁷Bion erottaa yhdessä kohdassa (1970, 124) analyytikon kokeman ahdistuksen skitso-paranoidisesta positioista (Ps) ja viittaa analyytikon kokemukseen termillä *patience* (kärsivällisyys, maltti). Sen vastaparia hän kutsuu termillä *security* (turvallisuus). Silloin siis yleisemmin käytetty heiluriliike Ps→D saa muodon maltti – turvallisuus.

²⁸Esko Klemelän (2020) ehdottama suomenno ”viipyilevä lähestymien” kuvaa hyvin asian luonnetta.

²⁹Teoksesta Tagore, Rabindranath: *Uhrilauluja*. Englannin kielestä kirjoittajan suomentama.

³⁰Leikkittodellisuuksista enemmän, ks. Kurkela, Kari (1993).

³¹Sitaatti artikkelissa Rudd (2013). Kirjoittajan suomenno.

³²Teoksesta Wittgenstein, Ludwig *Tractatus Logico-Philosophicus*, (1921/1971).

³³Tähän viittaa Bionin kuuluisa muotoilu, joka yleensä saa muodon ”ilman halua ja muistia”, mutta joka täydellisemmässä muodossaan on seuraava: ”The suspension of memory, desire, understanding, and sense impressions – –” (Bion 1970, 43), eli vapaasti käännettynä: muistin, halun, ymmärtämisen ja aistivaikutelmien vaikutuksen väliaikainen vaimentaminen. Tämän taustalta löytyy Bion kiinnostus kristilliseen mystiikkaan ja Ristin Johannekseen, joka kuvaa uskon yötä (matkaa Jumalan yhteyteen): se on pimeänä yönä vähittäistä luopumista kaikista haluista ja aisteista (engl. *senses*). Sitten se on luopumista kaikesta ymmärtämisestä ja nojautumista uskoon (engl. *faith*), joka on yön pimeä. Kolmas on vaelluksen kohde eli Jumala, joka myös on pimeä kuin yö sielulle tässä elämässä. Ks. Bion (1965, 158–159.)

Kirjallisuus

Bion, Wilfred (1965). *Transformations*. Lontoo: Karnac.

Bion, Wilfred (1970). *Attention and interpretation: A scientific approach to insight in psycho-analysis and groups*. Lontoo: Karnac.

Bion, Wilfred (1976). *Evidence*. Julkaisematon lähde (ks. Limentani 1977).

Bion, Wilfred (1994). *Clinical seminars and other works*. Toim. Francesca Bion. Abingdon, UK: Routledge.

Braver, Lee (2012). *Groundless ground. A study of Wittgenstein and Heidegger*. Cambridge, MA: The MIT Press.

Civitaresse, Giuseppe (2008). 'Caesura' as Bion's discourse on method. *International Journal of Psychoanalysis*, 89(6), 1123–1143.

Heidegger, Martin (1927/2000). *Oleminen ja aika*. Suomentos Reijo Kupiainen. Tampere: Vastapaino.

Ikkyū (2010). *Riehaantunut pilvi ja Luurankouni*. Suomentanut Kai Nieminen. Helsinki: Basam Books.

Klemelä, Esko (2020). *Tuntemattoman psykoanalyttikko. Johdantoa Wilfred R. Bionin ajatteluun*. Helsinki: Therapie-säätiö.

Kristeva, Julia (1974/1985). *Revolution in poetic language*. New York: Columbia University Press

Kurkela, Kari (1993). *Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynaamiikka*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Kurkela, Kari (2022). Ajatuksia luovan asenteen dynamiikasta psykoterapeuttisessa suhteessa. *Psykoterapia*, 41(1), 40–49.

Lammenranta, Markus (2022). *Johdatus tieto-oppiin*. Helsinki: Gaudeamus.

Levine, Howard B.; Reed, Gail S. & Scarfone, Dominique (2018). *Unrepresented states and the construction of meaning. Clinical and theoretical contributions*. Abingdon, UK & New York: Routledge.

Levine, Howard B. (2018). The colourless canvas: representation, therapeutic action, and the creation of mind. Teoksessa Levine, Howard B.; Reed, Gail S. & Scarfone, Dominique (toim.), *Unrepresented states and the construction of meaning. Clinical and theoretical contributions*. Abingdon, UK & New York: Routledge.

Limentani, Adam (1977). Affects and the psychoanalytic situation. *International Journal of Psychoanalysis*, 58, 171–182.

Milton, John (1933/2000). *Kadotettu paratiisi*. Suom. Yrjö Jylhä. Helsinki: WSOY.

Niiniluoto, Ilkka (1980). *Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus*. Helsinki: Otava.

Ogden, Thomas (1994). The analytic third: Working with intersubjective clinical facts. *International Journal of Psychoanalysis*, 75, 3–19.

Rorty, Richard (2021). *Pragmatism as anti-authoritarianism*. Toim. Eduardo Mendieta. Cambridge, MA & London: The Belknap Press of Harvard University Press.

Rudd, Anthony (2013). Kierkegaard, Wittgenstein, and the Wittgensteinian tradition. Teoksessa Lippitt, John & Pattison, George (toim.), *The Oxford handbook of Kierkegaard*. Oxford: Oxford University Press.

Sampolahti, Timo (2007). Totuus psykoterapiassa ja psykoanalyysissä. *Psykoterapia*, 26, 290–302.

Sandler, Paulo Cesar (2005). *The language of Bion. A dictionary of concepts*. Lontoo: Karnac.

Wittgenstein, Ludwig (1921/1971). *Tractatus Logico-Philosophicus eli Loogis-filosofinen tutkimus*. Suom. Heikki Nyman. Helsinki: WSOY.

Wittgenstein, Ludwig (1953/1981). *Filosofisia tutkimuksia*. Suom. Heikki Nyman. Helsinki: WSOY.